

دستور جامع برای زندگی

فصل روشنی

حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

در معارف دینی ما به طور کلی دستورات زندگی ساز و اصلاح کننده زندگی شخصی و اجتماعی بیان شده است، اما گاهی در برخی روایات برگزیده، این شیوه دستورات برای کسی که می خواهد بخش درخورتوجهی از راز زندگی موفق را یک جا داشته باشد، بیان شده است؛ روایت های ارزشمندی که گاهی علمای بزرگ ما سال ها بالای سر خود نصب می کردند تا هر روز بتوانند ببینند و فراموش نکنند و از آن توشه بگیرند.

یکی از این روایات، این روایت امیرالمؤمنین علی^(ع) است که در حکمت ۸۲ نهج البلاغه آمده است:

وَقَالَ (عليه السلام): أَوْصِيكُمْ بِخَمْسٍ لَوْ صَرَّيْتُمْ إِلَيْهَا أَبَاطَ الْإِثْلُ لَكَانَتْ لَذِكْ أَهْلًا.

لَا تَزُجُونَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ إِلَّا رُبَّةً، وَلَا يَخَافَنَّ إِلَّا ذَنْبَهُ، وَلَا يَسْتَحْيَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ إِذَا شِئِلَ عَمَّا لَا يَعْلَمُ أَنْ يَقُولَ لَا أَعْلَمُ، وَلَا يَسْتَحْيَنَّ أَحَدٌ إِذَا لَمْ يَعْلَمْ الشَّيْءَ أَنْ يَقَعْلَمَهُ، وَعَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ فَإِنَّ الصَّبْرَ مِنَ الْإِيمَانِ كَالرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ، وَلَا حَيِّزَ فِي حَبْسٍ لَا رَأْسَ مَعَهُ، وَلَا [خَيْرٌ] فِي

إِيمَانٍ لَا صَبْرَ مَعَهُ.

امام^(ع) فرمودند: شما را به پنج چیز سفارش می کنم که اگر برای تحصیل آن، شتران راهوار را به سرعت حرکت دهید(و همه جا را برای به دست آوردن آن گردش کنید) سزاوار است:

هیچ یک از شما جز به پروردگارش امیدوار نباشد(و دل نبندد). هیچ فردی جز از گناه خود نترسد. هیچ یک از شما اگر چیزی را از او پرسیدند که نمی داند، حیا نکند و (صریحا) بگوید: نمی دانم و اگر کسی از شما چیزی را نمی دانست، از فراگرفتن آن خجالت نکشد. بر شما باد که صبر و استقامت پیشه کنید، زیرا صبر و استقامت در برابر ایمان، همچون سر است در برابر تن. تن بی سر فایده ای ندارد. همچنین ایمان بدون صبر و استقامت.

این روایت درواقع یک دستور جامع برای زندگی است که مهم ترین بخش و اولین جزء آن، تکیه به خداوند است. انسان در زندگی باید یاد بگیرد که همه محتاج بنده خداوند هستند و اول و آخر باید حاجات خود را از درگاه او درخواست و از او طلب کند و گرچه خداوند سبب ساز است، با هر نعمتی و هر سببی در جهت شکوفایی و برکت زندگی، اول باید از خداوند تشکر کند و بعد از آن، از فرد و سببی که لطفی به او کرده است.

حکایت جالبی در این باره وجود دارد که حرف را در این مورد کامل می کند. در روایتی آمده است هنگامی که برادران یوسف^(ع) می خواستند او را به چاه بیفکنند و بر اثر حسادت او را می زدند، ناگهان یوسف^(ع) شروع به خندیدن کرد. برادران، سخت در تعجب فرو رفتند که اینجا جای خنده نیست، گویی برادر ما مسئله به چاه افکندن را شوخی می انگارد، ولی یوسف پرده از این راز برداشت و درس بزرگی به آن ها و به همه ما آموخت. گفت، به خاطر دارم که روزی به شما برادران نیرومند با آن بازوان قوی و قدرت فوق العاده نظر انداختم و با خود گفتم کسی که این همه یار و یاور نیرومند دارد، چه غمی دارد! آن روز بر شما تکیه کردم و به بازوان نیرومندتان، دل بستم ولی امروز خود را در چنگال شما گرفتار می بینم و از شما به شما پناه می برم، ولی به من پناه نمی دهید. خدا از این طریق به من آموخت که من بر غیر او تکیه نکنم.

این بیان کوتاهی در مورد بخش اول و مهم ترین بخش این روایت بود، البته بخش های بعدی روایت هم مهم هستند، اینکه انسان یاد بگیرد چیزی را که نمی داند، بگوید نمی دانم و در گام بعد، از سؤال کردن و آموختن حیا نکند که در غیر این صورت، تا باید در ذلت نادانی و ناتوانی خواهد ماند و دیگر درس صبوری در زندگی، صبوری که به منزله سر برای جسد ایمان است و خودش بایی مفصل و سرفصلی مجزااست و توضیح مبسوطی می طلبد ولی اجمالاً این حالتی که ما در دین به آن صبوری می گوئیم، دقیقاً صفتی است که یک انسان می تواند با توجه به این دنیای پر از بلا و کجی و خرابی در آن موفق شود. از خداوند بزرگ می خواهیم رعایت این دستورات زندگی ساز را به ما روزی کند.

ان شاء الله!

بردار و بخوان

آفرینش های ادبی در گفتار نبوی

از آنچه درباره اعراب دوران حیات پیامبر عظیم الشان اسلام، حضرت محمد^(ص)، شنیده ایم، این طور برمی آید که ایشان به سخنوری و فنون ادبی و شعر و صناعات کلام مشغول بوده اند و به زبان عربی، زیباترین اشعار و متون را می نوشتند. کتابی که امروز به شما معرفی می کنیم، در مورد آنچه از کلام نبوی^(ص) در صناعات ادبی است که محمد بن حسین بن موسی معروف به سیدرضی، از علما و نویسندگان بزرگ شیعه، نوشته است. می دانیم که او گردآورنده کتاب نفیس و باارزش نهج البلاغه است.

کتاب «آفرینش های ادبی در گفتار نبوی» اثر روان و جذابی است که «سازمان چاپ و انتشارات» آن را با ترجمه شیوای «دکتر سید محمد مهدی جعفری» منتشر کرده است.

نویسنده در این اثر به بیان ۳۶۰ آرایه ادبی در کلام نبوی می پردازد، آرایه هایی از قبیل مجاز که یعنی به کارگیری واژه و سخن در معنای دیگر و غیره و آرائی آن، استعاره به معنای به کار بردن لفظ یا عبارتی به جای یک عبارت دیگر براساس شباهت بین آن دو، تشبیه و استعاره در معنای اصطلاحی خود، یعنی گسترش دادن به تأویل و تفسیرهای یک لفظ و کنایه.

مطالعه کتب مهم و مفید در زمینه تاریخ اهل بیت^(ع) به زبان های فارسی نسبت به زبان عربی کمتر است. اما هستند آثارى که به زبان فارسی به رشته تحریر درآمده یا ترجمه شده اند. محمد مهدی جعفری، مترجم اثر، از دشواری هایی که بر سر راه ترجمه و انتشار این کتاب وجود داشته است، نیز می گوید: «احادیثی از رسول خدا که دارای نکته ای از مجاز و یا کنایه است، به وسیله نویسنده در کتاب آمده که به شاهی برای آن بسنده کرده است و حق خواننده علاقه مند به دانش و ادب را رعایت نکرده و به شرح و بیان معانی مفردات و ترکیبات آن نپرداخته است. اما تنها هنگامی خواننده استفاده بیشتری از این گونه احادیث می برد که ما بتوانیم با همه ناتوانی و کوتاهی خود به شرح محققانه و تکمیل آن ها دست یازیم».

مترجم در مورد محتوای این اثر بیان کرده است: «فصل چهارم این کتاب نیز مشتمل بر هجده بخش است که انسان، راز هستی انسان در خلافت الهی، توحید، وحی، اسلام، نبوت، امامت، مسائل مالی و اقتصادی، شورا و مردم سالاری، ناسخ و منسوخ،

محکم و متشابه برهان ابدیت و جاودانگی کتاب، شفاعت، تقوای پروا پیشگی، توبه، خیر و معروف و منکر، شهید یعنی برگزیده در میدان آزمایش، گواهان حق و نمونه های خیر و کمال و یاری جستن از صبر و صلاه از آن جمله اند».

پیشی از کتاب:

«... نمونه ای از استناد به مبانی کلامی شیعه؛ در این روایت، پیامبر اکرم^(ص) ضمن دعایی فرموده است: «رب! تقبل توبتی و اغسل عنی حوبتی» خداوند! توبه مرا بپذیر و خطای مرا بشوی. عبارت «اغسل عنی حوبتی» در این روایت، موضع مجاز است. حویه به معنای گناه است که فعل «اغسل» در مورد آن به کار رفته است. سیدرضی^(ع) در تبیین معنای مجاز می گوید: پیامبر اکرم^(ص) در این عبارت، گناهان را همچون چرک و پلیدی دانسته و بخشایش الهی را به شست و شوی آلودگی تشبیه کرده اند».

شکر

شماره ۴
۱۳۹۳
۴ رجب
۱۴۳۹

SHAHARANEWS.IR

مجله

نماز را به دقت و با شرایط و آدابش بخوان

وقتی که عزیز است

حمیده ذاکری در دستگاه خداوندی وقت برای خودش جایگاه ویژه ای دارد و ما می توانیم رد پای این جایگاه خاص را در اعمال و احکام دین اسلام دنبال کنیم؛ جایگاهی که هم به اوقات، وزن داده و صاحب اعتبارشان کرده و هم برای ما برنامه زندگی، درست کرده است. روی همین حساب است که بین الطلوعین در دین ما، رتبه و اعتبار خاص خودش را دارد و شب برای عابدان، مرتبه ای والا. حالا حساب کن که این خدا پای یکی از فریضه های مهمش، یعنی نماز در کار باشد. مسلم است که هم برایش اوقاتی را معین می کند و هم برای این اوقات، رتبه و اعتباری قائل خواهد بود، رتبه و اعتباری که رعایت نماز اول وقت است، اصلی که چندی پیش رهبر معظم انقلاب نیز در پیامشان به اجلاس نماز، بر آن تأکید کردند.

هر کاری به وقتش!

همان طور که شرحش رفت، در آموزه های دین ما و آیات و روایات، به زمان و اهمیت آن در زندگی فردی، جمعی و عبادی انسان توجه شده است. امام صادق^(ع) درباره اهمیت وقت فرموده اند: «هیچ چیزی عزیزتر از روح و وقت تو نیست». (ثالثی الاخبار، ج یک، ص ۱۶). وقتی که ما باید برای آن برنامه داشته باشیم و با مدیریت آن و توجه به زمان مناسب انجام هر کار، از آن بهترین بهره را ببریم. بر هیچ کدام ما پوشیده نیست که گاه اثربخشی کارها، در گرو زمان درست انجامشان است. در این باره رسول خدا^(ص) فرموده اند: «کارها در گرو زمان و فرصت خاص خویش اند». (بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۱۶۶).

با این توضیح درباره اهمیت وقت، خوب است بدانیم که در این میان اوقاتی هستند که توجه به آن ها دارای اولویت است. یکی از این وقت ها، اوقات مربوط به نماز است. باتوجه به آموزه های دینی، اوقات نماز فرصت هایی است که پروردگار برای دستیابی به بهترین بهره از این عبادت، در نظر گرفته است. هر کدام از این وقت های تعیین شده با خود برکت و فرصتی را به همراه دارند، به طور مثال در مورد نماز طهرا از امام صادق^(ع) نقل شده است: «به هنگام طهر درهای آسمان گشوده و بادهای (رحمت) وزیده می شود و خداوند به مخلوقاتش نظر می کند» (وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۶۶).

روشنا

پیامبر اکرم^(ص)
أَعْطِ الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُمزد کارگر را پیش از آنکه عرق بدنش خشک شود، به او بپرداز.
(شهاب الاخبار، ص ۳۲۷).

یا علی گفتیم و عشق آغاز شد

دیدگاه معصومین^(ع) درباره ازدواج

تمام تعطیلات کنار همسرش بود. کافه گردی و رستوران گردی هایش، مخاطب خاص پیدا کرده بود. خوشی اش کنار همسرش بود و ناخوشی اش کنار همسرش. گفت رفیق راه می خواهد، همسری برای گذراندن روزهای سخت و آسان زندگی. ازدواج، برای هر فرد، شروع یک پیوند عاشقانه است، پیوندی که به دنبالش فرد در مسیر درستی از زندگی قرار می گیرد و در نتیجه اش

مانند، این بود که رفیقی صمیمی دارد که از هر کسی برایش امن تر و نزدیک تر است و نیازی به ازدواج ندارد. او به همه این ها معتقد بود تا روزی که رفیقش ازدواج کرد. حالا دغدغه های رفیقش بزرگ شده بود. هدف او برای درس خواندن و کسب درآمد، متفاوت شده بود. حالا دیگر او، اولین کسی نبود که حال خوش و ناخوش رفیقش را می دانست. او هنوز رفیقی صمیمی بود، اما جایگاهش متفاوت شده بود. رفیقش حالا

نیلوفر نویدی! «هر چیزی بهاری دارد!»، این جواب همیشگی مادرش بود درمقابل بهانه هایی که او برای ازدواج نکردن می آورد. می خواست درش را تمام و شغل درست و درمانی پیدا کند. در شغلش که موفق شد و به درآمد خوبی رسید، آن وقت برود سراغ ازدواج. گوشش به حرف بزرگ ترها هم بدهکار نبود. باورش نمی شد که بتواند تعهد یک زندگی مشترک را شروع کند. هنوز بزرگ شیعه، نوشته است. می دانیم که او گردآورنده کتاب نفیس و باارزش نهج البلاغه است.

نویسنده در این اثر به بیان ۳۶۰ آرایه ادبی در کلام نبوی می پردازد، آرایه هایی از قبیل مجاز که یعنی به کارگیری واژه و سخن در معنای دیگر و غیره و آرائی آن، استعاره به معنای به کار بردن لفظ یا عبارتی به جای یک عبارت دیگر براساس شباهت بین آن دو، تشبیه و استعاره در معنای اصطلاحی خود، یعنی گسترش دادن به تأویل و تفسیرهای یک لفظ و کنایه.

مطالعه کتب مهم و مفید در زمینه تاریخ اهل بیت^(ع) به زبان های فارسی نسبت به زبان عربی کمتر است. اما هستند آثارى که به زبان فارسی به رشته تحریر درآمده یا ترجمه شده اند. محمد مهدی جعفری، مترجم اثر، از دشواری هایی که بر سر راه ترجمه و انتشار این کتاب وجود داشته است، نیز می گوید: «احادیثی از رسول خدا که دارای نکته ای از مجاز و یا کنایه است، به وسیله نویسنده در کتاب آمده که به شاهی برای آن بسنده کرده است و حق خواننده علاقه مند به دانش و ادب را رعایت نکرده و به شرح و بیان معانی مفردات و ترکیبات آن نپرداخته است. اما تنها هنگامی خواننده استفاده بیشتری از این گونه احادیث می برد که ما بتوانیم با همه ناتوانی و کوتاهی خود به شرح محققانه و تکمیل آن ها دست یازیم».

مترجم در مورد محتوای این اثر بیان کرده است: «فصل چهارم این کتاب نیز مشتمل بر هجده بخش است که انسان، راز هستی انسان در خلافت الهی، توحید، وحی، اسلام، نبوت، امامت، مسائل مالی و اقتصادی، شورا و مردم سالاری، ناسخ و منسوخ،

محکم و متشابه برهان ابدیت و جاودانگی کتاب، شفاعت، تقوای پروا پیشگی، توبه، خیر و معروف و منکر، شهید یعنی برگزیده در میدان آزمایش، گواهان حق و نمونه های خیر و کمال و یاری جستن از صبر و صلاه از آن جمله اند».

پیشی از کتاب: «... نمونه ای از استناد به مبانی کلامی شیعه؛ در این روایت، پیامبر اکرم^(ص) ضمن دعایی فرموده است: «رب! تقبل توبتی و اغسل عنی حوبتی» خداوند! توبه مرا بپذیر و خطای مرا بشوی. عبارت «اغسل عنی حوبتی» در این روایت، موضع مجاز است. حویه به معنای گناه است که فعل «اغسل» در مورد آن به کار رفته است. سیدرضی^(ع) در تبیین معنای مجاز می گوید: پیامبر اکرم^(ص) در این عبارت، گناهان را همچون چرک و پلیدی دانسته و بخشایش الهی را به شست و شوی آلودگی تشبیه کرده اند».

پیشی از کتاب: «... نمونه ای از استناد به مبانی کلامی شیعه؛ در این روایت، پیامبر اکرم^(ص) ضمن دعایی فرموده است: «رب! تقبل توبتی و اغسل عنی حوبتی» خداوند! توبه مرا بپذیر و خطای مرا بشوی. عبارت «اغسل عنی حوبتی» در این روایت، موضع مجاز است. حویه به معنای گناه است که فعل «اغسل» در مورد آن به کار رفته است. سیدرضی^(ع) در تبیین معنای مجاز می گوید: پیامبر اکرم^(ص) در این عبارت، گناهان را همچون چرک و پلیدی دانسته و بخشایش الهی را به شست و شوی آلودگی تشبیه کرده اند».

دوست داشتنی ترین کار نزد خدا

بر همین اساس است که ائمه اطهار^(ع) بر اهمیت رعایت وقت نماز و توجه به خواندن آن در ابتدای وقت تأکید کرده اند. پیامبر اکرم^(ص) در سخنی در این باره فرموده اند: «دوست داشتنی ترین کارها نزد خداوند، نماز اول وقت، سپس نیکی به پدر و مادر و سپس جهاد در راه خداست». (نهج الفصاحه، ح ۷۰). همان وقتی که رعایت و مراقبت از آن، به نماز نمازگزار جایگاهی ویژه می دهد، جایگاهی که درباره درک ارزش و اهمیتش امام صادق^(ع) فرمودند: «برتری نماز اول وقت نسبت به آخر وقت، مانند برتری آخرت است بر دنیا» (کافی، ج ۳، ص ۲۷۴).

مراقبتی که شیطان را می ترساند

برخی آیات قرآن نیز بر لزوم نماز اول وقت اشاره می کنند. خداوند می فرماید: «وبر نمازهای خویش، مراقبت می کنند» (انعام، آیه ۹۲). تفسیر معروف آیه، این است که مراد از محافظت بر نماز، محافظت بر وقت نماز است. در حقیقت با محافظت از این وقت، ما از خودمان محافظت می کنیم، آن چنان که رسول خدا^(ص) می فرمایند: «تا وقتی که فرزند آدم، نمازش را به دقت و با شرایط و آداب می خواند، شیطان پیوسته از او در وحشت و هراس است. پس اگر نماز را ضایع کند(و در وقت مقرر آن به جا نیاورد)، شیطان بر او چیره می شود و او را در گناهان کبیره انداخته، وی را گرفتار می کند» (بحار الانوار، ج ۸۲، ص ۲۰۲-۳۴۳).

احکام

حکم دفاع از مظلوم

آیت!...العظمی خاмене ای: باید به وسیله ای که برای ما خطری مهم وجود نداشته باشد(مانند سروصدا یا اطلاع رسانی به مراکز مربوط و مانند این ها) از او دفاع کنیم.

آیت!...العظمی شبیری زنجان: در فرض سؤال، دفاع جایز است.

حضرت آیت!...العظمی صافی گلپایگانی: در فرض سؤال که در دفاع از مظلوم، خوف تلف نفس خود انسان باشد، تکلیفی به وجوب ندارد.

آیت!...العظمی علوی گرگانی: اگر یقین به خطر مرگ باشد، دفاع جایز نیست و اگر شک دارد، دفاع مباح است و اگر احتمال ضعیف به خطر جانی می دهد، دفاع مستحب و در برخی موارد واجب است.

آیت!... هادوی تهرانی: اگر دفاع از مسلمان خطر مرگ برای دفاع کننده دارد، بر اعضای خانواده و نزدیکان و اهل خانه اش واجب است از او دفاع کنند. اما بر غیر این ها مستحب مؤکد است؛ مگر اینکه ترک دفاع موجب توسعه فساد یا گسترش ناامنی یا مفسده دیگری باشد که در این صورت واجب می شود.

اعضای خانواده و اهل خانه و نزدیکان یک فرد عبارتند از: پدر، مادر، همسر، فرزندان، داماد، عروس، برادر، خواهر، خادم ساکن در منزل، افراد تحت تکفل و همه کسانی که در عرف آن محل جزو خانواده یا نزدیکان یا اهل خانه او محسوب می شوند.